

Írland

Meðan Ongland undir teimum miklu fólkaferðingunum á europeiska meginlandinum enn var vígvællur hjá teimum framherjandi germansku heidningunum, so var Írland eitt sæti fyri europeiskari mentan, har messurnar hjá munkunum rættu vísindunum, sum trívust í teimum friðarligu kleystrunum, hond og gjærdust ein mentunareind, hvørs líka heimurin ongantið áður hevði sæð. Men á tí politiska økinum visti illa við, tí hvør lítill klanur var ein samkoma av frælsu og sjálvstøðugum monnum, sum lítið legði í, hvat hinir klanarnir tókust við. Víkingaherferðirnar høvdu loypt skelk á landið, men hesir óðodnu gestirnir vóru so heimafturfarnir og høvdu latið nakrar býir eftir sær, t.d. Dublin og Cork. Men tá so Onglendingarnir komu, fóru teir ikki avstaðaftur, men vórðu verandi í landinum, og henda søgan gjærdist bæði syndarlig og long og eingin endi sæst fyri henni enn, sum vit hoyra dag og dagliga í útverpunum.

Heindrikkur II var kongur í Onglandi og meginpartinum av tí, vit í dag rópa Frankaríki. Hann verður kanska allarhelst í dag minstur fyri, at tað var hann, sum 29. des. 1170 læt nakrar aðalsmenn drepa eingilska erkabispin, Tomas Becket, í dómkirkjunni í Canterbury. Pávanum í Róm dæmdu lítið, at írski kirkjan skuldi vera fræls og sjálvstøðug, og tá tað so bar á, at ein eingilskur pávi — tann einasti, sum nakrantíð hevur verið — varð settur í St. Pæturs stól, gav hann Heindrikki loyvi til at kalla seg »Lord of Ireland«, harri yvir Írlandi.

Ikki fyrr enn í hesari eldini tók

hevði verið stýrt av prinsum, sum tann elsta søgubókin veit frá at siga. Her hevði ongantið nakar normanniskur kongur sett sín fót. Og uppáftur minni kundi hetta sigast um Skotland, har teir enn eru vanir at siga, at eingin — hvørki víkingarnir ella legiónirnar hjá Cæsari — hava sæð Skotland uttan tær ferðirnar, skotar av sínum eitingum hava lovað teimum inn í landið.

Wales

Tað skuldi falla langabbasoni Heindriks, Edvardi I í lut at vinna á walisisku prinsum. Áður høvdu kongarnir havt so nógv um at vera í sínum fronsku og eingilsku londum, men nú skuldu walisar og skotar noyðast undir okið.

Wales varð tikið í 1282, og Edvard tryggjaði sær landið við at byggja sterkar borgir í Conway og Harlech og læt son sín krýna sum »Prince of Wales« í tí viðgittastu av teimum øllum, Caernarvon Castle. Hesin sonur varð føddur í Caernarvon og Edvard lovaði walisisku stórmonnum, at nýggi kongur teirra skuldi vera føddur í Wales og at hann ikki skuldi tala eingilskt.

Hetta seinasta lyftið varð ikki hildið, men verri var, at hesin prinsurin gjærdist ein vana kongur, tá hann sum Edvard II mundi beint fyri sær, tá hann skuldi fullføra verkið hjá pápanum og leggja Skotland undir Onglands krúnu.

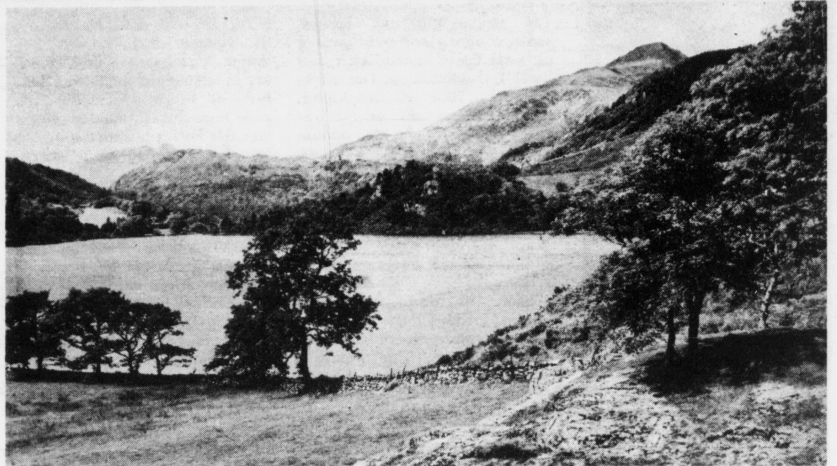
Tað var 21-unda ferðina ein eingilskur prinsur trein fram fyri walisiska fólkið, tá tann núverandi Charles prinsur í 1968 varð tikin til prins av Wales í Caernarvon Castle.

Tað sorgbliða og kenslusama lyndið hava walisar og írar í felag, og søgan hjá hesum báðum fólkunum líkast eisini

virkisfúsu normannum, og júst í stríðnum um Wales varð hitt »nýggja vápníð«, nýtt á fyrsta sinni, sum tær komandi öldirnar skuldi gera einsilsku herarnar á europeisku vígvællunum ósigrandi. Hetta vápníð var langbogi, sum menn í rama álvara

skuldu ikki átt stórar møgu-leikar móti tí ørvaregni, teir kundu vænta sær frá langbogunum hjá Edvardi, men Bruce legði eina snilda stríðsætlan við Bannockburn, og tá herarnir brustu saman og tær longu lansurnar hjá riddarunum komu

fara at fremja tað algongda ynskíð í hesum landi um at gerast eitt í hjarta og kenslum, sum vit longu eru sameindir í áhugamálu við okkara grannatjóð! Hetta hendi í 1707 — og frá hesum degi siga onglendingar, at teir flestu skotar hava

Landslag í Skotlandi

vildu hava aftur í nýtslu so seint í tíðini sum aftan á bardagan við Waterloo í 1814, tí teir søgdu seg raka so illa við byrsunum, teir høvdu.

Skotland

Í 1296 fór Edvard I upp um múrin, sum Hadrian keisari hevði latið byggja fyri at verja sín rómverska her móti teimum villu skotsku ættarbólkunum. Nú skuldu skotar fáa av at vita. Fyrsta bardagan við Berwick tapti Edvard og stríðið vardi í 27 ár, hóast avgerðin longu var fallin jóansøkudag í 1314, tá

inn í ein tjúkkkan skóg av skotskum spjótum, »hoyrdist har næstan ikki mannamál fyri knasaðum lansum og dyggjandi hestum«.

Hvørki fyrr ella seinni er ein eingilskur riddaraherur høgður niður í so stórum tali. Men hvørki hetta ella allar fylgjandi sniðroyndir at kollrenna teirra frælsi, fingur skotar undir eingilskt yvirvald.

300 ár liðu áðrenn Ongland og Skotland fingur felags kong, og tá varð tað ein skotskur kongur (Jákup I, sonur Mariu Stuarts) og onnur 100 ár liðu áðrenn skotar lótu sær lynda at hava ting í felag við onglendingum, og tað gjørdi teir bert av tí, at annars höttu onglendingar við at áseta toll landana millum.

Tá tingið í Skotlandi hevði sin seinasta fund, segði tingformaðurin: »Eg ivist ikki í, at vit og eftirtíðin fara at hava gagn av sambandinum millum bæði kongsríkini, og eg veit, at tit

búð í London, har teir forvinna sær pengar, sum teir so taka heim aftur við sær til Skotlands, tá teir eiga nóg mikið!

Hvørja ferð okið hjá kongi ella kirkju kendist ov tungt, rýmdu nakrir av landinum, og tað finnst írar í USA og walisar og skotar alla staðni, og í hesi útrýðjuni av Europa hava hesi fólkin livað uttan at koma undir annað fremmant ok ella ávirkan enn tað, sum upp á ilt og gott fylgir við at liva dyr um dyr við tað ríkari og størri Ongland.

Tá Stóra Bretland gjærdist veruleiki, vórðu tey trý floggin einfalt lögð oman yvir hvørt annað, og St. George merkið hjá Onglandi, hvítt við reyðum krossi, St. Andrews merkið hjá Skotlandi, blátt við hvítum diagonalkrossi og St. Patricks merkið hjá Wales og Írlandi við bláum dúki og hvítum krossum, gjærdust tað Union Jack, sum vit øll í dag kenna.

Dómkirkjan í York, YORK MINSTER, sum stutt herfyri varð umvæld fyri 60 mill. krónur

sunnari parturin av Írlandi sær fyri at halda sína egnu leið og gjærdist tjóðveldið Eire, meðan norðari parturin valdi at verða saman við Bretlandi.

Men hóast Heindrikkur ráddi bæði í Frankaríki, Onglandi og Írlandi, vóru so enn tveir svartir blettir eftir á landkortinum: Wales, sum »frá fyrndartið

nógv. Tað sigst, at teir hava vakrastu songrøddir í heiminum og sangir teirra dvelja tíðum við alt tað, sum teir hava mist og tær eyðmýkingar, teimum hava verið fyri og sum teir ongantið hava kunnað ella viljað gloymt.

Men teirra skaldakenda og bráða lyndi kundi sum frá leið ikki standa seg imóti teimum

sonur hansara, Edvard II, fór yvir um ána Tweed við 25.000 monnum, av teimum vóru 3.000 brynjuklæddir riddarar. Teir 10.000 skotarnir, sum kongur teirra, Robert Bruce, hevði at senda imóti teimum, var eitt gongulið, hann hevði skavað saman og vápn teirra vóru einans øksir og spjót, so teir

Heystardagur

Nakrir lítill piltar
niðan eftir brekku renna,
teir eru lættir og kátir,
teir rópa allir og flenna.

Teir eru friðir sum sólin.
Ja, friðir sum akursins korn,
teir eru allir so glaðir,
teir fara at spæla við horn.

Ja, dreingir eru so glaðir,
tá heystardagur er nær.
Teir ynskja allir tað sama
sum eg eltið ynskji mær.

»75«